

ZMNE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓ KÖZPONT

ELEMZÉSEK – 2004/4

1241 Budapest Pf. 181 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének isztambuli csúcstalálkozójáról

A NATO az utóbbi tizennégy évben csaknem kétévenkénti rendszerességgel tart csúcstalálkozókat. Az a tény, hogy e találkozókra az egyes tagállamok állam- és kormányfői is jelen vannak, és közvetlenül vesznek részt a döntések kialakításában, felértékeli e rendezvények politikai üzeneteit. A hidegháború utáni hatodik ilyen csúcstalálkozót a 2002. novemberi prágai találkozó után Isztambulban tartotta a szövetség 2004. június 28-29-én. Elemzésünk az isztambuli csúcs Magyarország számára legjelentősebb mozzanatait foglalja össze.

A különleges biztonsági intézkedések között megtartott törökországi csúcstalálkozó három szempontból bizonyult fontosnak a szervezet életében, illetve a nemzetközi biztonságpolitikában:

- A szövetség mérleget vont nemzetközi béketámogató szerepvállalását illetően;
- Új hangsúlyokat vetett fel a bővítés-partnerség kérdéskörében;
- Kiemelten foglalkozott a terrorizmus elleni harchoz szükséges képességekkel.

Ami a *NATO-nak a nemzetközi béketámogató műveletekben való szerepvállalását* illeti, a szövetség döntött a bosznia-hercegovinai SFOR-misszió befejezéséről, a koszovói KFOR-misszió folytatásáról, illetve az afganisztáni ISAF-misszió kiszélesítéséről. E három nemzetközi misszió nemcsak három eltérő fázisban lévő konfliktusrendezést, de bizonyos értelemben három különböző típusú konfliktuskezelést is jelent. Míg ugyanis az elsőt egy ENSZ-mandátumon alapuló békekikényszerítés és a daytoni béke, a másodikat pedig egy nemzetközi jogi felhatalmazást nélkülöző, csupán a NATO-tagállamok konszenzusán alapuló humanitárius beavatkozás előzte meg, addig az utolsó egy szintén az ENSZ mandátumán alapuló terrorista-felszámoló művelet.

SFOR. Az SFOR-missziót a szövetség 2004 decemberében úgy fejezi be, hogy a fennmaradó feladatok elvégzését (a katonai jellegűeket is) az Európai Unió EUFOR-missziója veszi át.¹ Ez szintén újdonságnak számít a nemzetközi biztonságpolitikában, hiszen az EU eddig csupán Macedóniában és a Kongói Demokratikus Köztársaságban vállalt önállóan hasonló szerepet. A döntéssel kapcsolatban a szakértők elsősorban az Egyesült Államok biztonságpolitikai prioritásváltására hívják fel a figyelmet. Nevezetesen arra, hogy Washington számára az afganisztáni és az iraki misszió, valamint a terrorizmus elleni harc jóval fontosabb, mint a relatív konszolidáció állapotában lévő Bosznia-Hercegovinában való szerepvállalás. Az isztambuli döntés korántsem volt váratlan, hiszen az eredetileg 60 ezres (1995) SFOR-kontingens napjainkra (2004 nyarára) 7 ezer főre, az Egyesült Államok ezen belüli részvételi aránya pedig 33%-ról (20 ezer fő) 13%-ra (900 főre) csökkent. Emellett tény az is, hogy a jelenlegi bosznia-hercegovinai kihívások (fegyvercsempészet, a háborús bűnösök felkutatása és letartóztatása, a határbiztonság, a szélsőséges vallási csoportok féken tartása stb.) sokkal inkább rendőri és rendfenntartó tevékenységet igényelnek a továbbiakban, semmint katonai jellegűt. Vagyis olyan béketámogató tevékenységet, amelyre az EU már évek óta készül. Az SFOR-misszió befejezése és az EUFOR-misszió megkezdése egyébként sem jelenti az Egyesült Államok teljes katonai kivonulását a térségből. Egyrészt, mert a tervek szerint az EUFOR-misszió parancsnokságának megalakításával párhuzamosan Szarajevóban létrejövő, s elsősorban terrorizmus-felszámoló feladatokkal, illetve a hágai törvényszék munkájának és a helyi védelmi reform végrehajtásának támogatásával foglalkozó NATO-parancsnokságon továbbra is többségben lesznek az amerikaiak (kb. 300 fő) a nem amerikaiakhoz képest (kb. 100 fő), másrészt, mert a szarajevói kormányral kötött kétoldalú egyezmény értelmében a tuzlai bázison továbbra is maradhatnak amerikai katonák.

KFOR. A 19 halálos áldozatot, közel 900 sebesültet – köztük 700 koszovói szerb és roma –, továbbá mintegy 4500 lakóhelyéről menekülésre kényszerülő áldozatot követelő 2004. márciusi koszovói zavargások, amelyek a maguk elsődleges síkján nacionalista pogromnak voltak tekinthetők, eléggé nyilvánvalóvá tették, hogy a KFOR-misszió fenntartása továbbra is igen aktuális. Jóllehet arról még ma is vita folyik, spontán avagy szervezett módon folytak-e le a márciusi zavargások, annyi bizonyos, hogy egy ilyen eseménysor csak ott alakulhat ki, ahol a felhalmozódó politikai, gazdasági, társadalmi problémák kiváló táptalajt biztosítanak mindenféle etnikai zavargás számára. A márciusi események legfigyelemreméltóbb vonásának az elemzők a megmozdulások nyílt UNMIK- és KFOR-ellenes jellegét tekintik. Ez a kritika ugyanis igen erőteljesen hívta fel a figyelmet arra, hogy 1999 júniusa óta a nemzetközi közösségnek még relatíve sem sikerült konszolidálnia a helyzetet az egykori jugoszláv tartományban. Koszovóban továbbra is virágzik a feketegazdaság, a korrupció, a szervezett bűnözés, min-

¹ SFOR to be terminated at the end of the year. Isztambul, 2004. június 29. A hivatkozott dokumentumokat, ott ahol nem jelöljük külön, a www.nato.int honlapról idézzük.

dennapos az etnikai diszkrimináció, a munkanélküliség 70-80%-os, megoldatlan a menekültek visszatelepítése, s tovább folyik a szerbek és az albánok szegregációja. Az elemzők közül ugyancsak többen hívják fel a figyelmet arra, hogy a mindennapi koszovói élet konszolidálása terén elszenvedett kudarcok mellett a megmozdulások ki-robbanásában komoly szerepe volt a tartomány jövőjével kapcsolatos perspektívtávlanságnak. Az elmúlt öt év során ugyanis a nemzetközi közösség csupán a 2003 decemberében közzétett „Standards for Kosovo” c. dokumentumot volt képes letenni a koszovói „asztalra”. A piacgazdaság kiépítését, a demokratikus intézmények és jogállam működésének biztosítását, valamint multietnikus és multikulturális együttélést 8 pontban meghirdető dokumentummal azonban mind a koszovói albánok, mind pedig a szerbek elégedetlenek. A Harri Holkeri által megfogalmazott „Standards” ugyanis egyetlen szót sem szól Koszovó jövőbeli státuszáról (bár ennek elveiről 2005 közepére meg kellene állapodniuk a feleknek), különösképpen nem a tartomány albánok által követelt függetlenségéről, a szerbekre vonatkozó pontokat pedig (kisebbségi jog és biztonság) a nemzetközi közösség egyszerűen képtelen garantálni. Bár a NATO-nak a KFOR-misszió fenntartására vonatkozó döntése nem szól konkrétan a koszovói misszió létszámának növeléséről, a döntés gyakorlatilag jóváhagyta a márciusi eseményeket követő létszámemeléseket, amikor a szövetség 350 katonát vezényelt át Boszniából, Nagy-Britannia pedig úgy döntött, hogy 750 fővel megnöveli katonáinak számát a tartományban. A KFOR-misszió így jelenleg 18 ezer fős.

ISAF. A szövetség az ENSZ BT 1386., 1413. és 1444. számú határozatainak mandátuma alapján működő afganisztáni ISAF-misszió kibővítéséről is döntött Isztambulban.² Ennek értelmében a nemzetközi közösség Kabulon és Kunduzon kívül az északi és nyugati afgán területekre is ki kívánja terjeszteni a kabuli kormány hatalmának megszilárdítását elősegíteni hivatott, illetve a tervezett választások lebonyolítását támogató ún. Területi Újjáépítési Csoportok (PRTs) tevékenységét. Bár kezdetben tíz ilyen területi központ felállítását tervezték, az Isztambulban elfogadott dokumentumok végül ennél kevesebben említettek (pl. Mazar-e-Sharif, Mejmana, Fejzabad, Baghlan, Sar-e-Pol). Ennek érdekében a szövetség újabb katonákat kért a jelenleg 6472 fős ISAF létszámának növeléséhez. Meg kell jegyeznünk, hogy az elemzők szerint az afganisztáni konszolidáció hatékony támogatásához még ez az egyébként nehezen megnövelt létszámú kontingens sem lesz elegendő. A tagállamok ugyanis érezhetően húzódoznak az afganisztáni misszióhoz való további hozzájárulástól. E mögött az óvatosság mögött az alábbi alapvetően érthető okokat fedezhetjük fel: 1. az európai országokra igen erőteljesen hat az a tapasztalat, hogy a múltban, a különleges terepviszonyokkal és éghajlattal rendelkező Afganisztánban egyetlen hadseregnek (brit, szovjet) sem sikerült áttörő eredményt elérnie az ország pacifikálása terén. Ezért jelenleg elsősorban az új kabuli rendszer támogatására igyekeznek szorítani afganisztáni szerepvállalásukat, s nem kívánják végrehajtani az afgánok helyett a fegyveres konszolidációt. 2. Az afganisztáni misszió fenntartási költségei – tekintettel a különleges klímára és terepviszonyokra, illetve a Hindukus-hegység különleges magaslati és légköri viszonyaira – igen nagyok (messze nagyobbak, mint például Irakban, Koszovóban vagy Boszniában). A szállítás például kizárólag olyan nehézhelikopterekkel oldható meg, melyek néhány ezer méter magasan is képesek repülni, s melyekkel számos NATO-tagország nem is rendelkezik. 3. Afganisztán messze van Európától, s szemben például Boszniával vagy Koszovóval, sem a nemzetközi média, sem pedig a nemzetközi közvélemény nem fejt ki különösebb nyomást a nemzetközi közösségre az ország stabilizálása érdekében. Az ISAF-misszióban résztvevő NATO-tagországokban tehát (melyek közül 16 az Európában nem túlságosan népszerű iraki misszióban is részt vesz) a politikai elit nem szívesen vállalja fel további katonák küldését, illetve az ezzel együtt járó pluszköltségeket. 4. Az ISAF-missziót egyelőre nem lehet kiterjeszteni a dél-afgán területekre (Kandahár, Zabul, Uruzgan) mert itt az amerikai katonák és az afgán kormánycsapatok tálib- és al-Kaida-ellenes akciói következtében túlságosan bizonytalan a helyzet.

IRAK. Mivel a NATO-tagállamokat is erősen megosztó Irak-vita legélesebb szakasza a szövetség 2002. novemberi prágai és jelenlegi – 2004. júniusi – csúcstalálkozója közé esett, az isztambuli találkozó Irakkal kapcsolatos határozatát³ különleges várakozás előzte meg, elsősorban a nemzetközi média részéről. Az ugyanis már a találkozó előtt nyilvánvalóvá vált – mindenekelőtt Párizs és Berlin korábbi nyilatkozataiból –, hogy a szövetség tagállamai az ENSZ BT 1546-os határozatának elfogadása ellenére sem tudják, illetve kívánják teljesíteni Washingtonnak azt a kérését, hogy a NATO katonai egységek felajánlásával járuljon hozzá az iraki stabilizáláshoz. Másrészt azonban az ENSZ BT említett határozatától, illetve az új iraki átmeneti kormány azon előzetes kérésétől, hogy a NATO vállaljon nagyobb szerepet az iraki rendezésben, a szövetségnek az iraki szerepvállalástól húzódozó tagjai sem tekinthettek el. Az Irak kapcsán így kialakult nagyhatalmi kompromisszum végül arra volt elegendő, hogy a NATO legitimálja, és politikai értelemben támogassa a Lengyelország vezette nemzetközi dandár szerepét a közép-dél-iraki stabilizációs szférában, illetve katonai értelemben támogassa az új iraki átmeneti kormány biztonsági erőinek kiképzését.⁴ Bár az elemzők egy része komoly politikai vitát vár a szövetségen belül arról is, hogy az iraki biztonsági erők említett NATO-kiképzésére hol kerüljön majd sor, megítélésünk szerint e vita korántsem lesz éles. Washington ugyanis várhatóan e hozzájárulást is bilaterális alapon kívánja majd igénybe venni, rugalmasan kezelve a helyszín kiválasztását.

² NATO expand presence in Afghanistan. Isztambul, 2004. június 29.

³ Statement on Iraq. Isztambul, 2004. június 28.

⁴ Alliance to support Iraq with troop training. Isztambul, 2004. június 29.

Ami *NATO partnerségi kapcsolatait* illeti, e téren a 2004. június 28-án külügyminiszeri szinten megtartott NATO-Oroszország Tanács (NRC) ülése, a június 29-én az állam- és kormányfők részvételével megtartott NATO-Ukrajna Bizottság (NUC) ülése, valamint az ugyancsak e napon és e szinten megtartott Euro-atlanti Partnerségi Tanács (EAPC) ülése érdemel kiemelt figyelmet. Ez utóbbi mindenekelőtt azért, mert itt fogalmazódott meg, hogy a szövetség a partnerség terén a jövőben nagyobb hangsúlyt helyez a kaukázusi és a közép-ázsiai volt szovjet utódállamokkal, valamint mediterrán térség országaival fennálló kapcsolatok elmélyítésére.

Oroszország. Mivel Vlagyimir Putyin elnök nem fogadta el a NATO isztambuli csúcsra szóló meghívását, a NATO-Oroszország Tanács (NRC) külügyminiszeri szinten tartott meg ülését. A felek alapvetően pozitívan értékelték a NATO és Oroszország kapcsolatainak fejlődését, külön kiemelve az ez év júniusában Kalinyingrádban megtartott közös antiterrorista gyakorlat sikerét, továbbá azt, hogy megnyílt a NATO Európai Főparancsnoksága (SHAPE) mellé akkreditált orosz katonai összekötő misszió. Az NRC ülésen megállapodás született többek között arról, hogy a felek megkezdik a közös hadszíntéri (TDM) rakétavédelemi koncepció második szakaszának kidolgozását, illetve, hogy az év végéig felkészülnek a közös légtérrelőrzést (CAI) érintő ún. végrehajthatósági tanulmányokra. Oroszország emellett továbbra is fenntartotta ajánlatát az afganisztáni ISAF misszió katonai támogatására, sőt kifejezte készségét a szövetség Földközi-tengeren zajló Active Endavour („Aktív Erőfeszítés”) terroristaellenes missziója kapcsán is hasonló jellegű támogatásra. A másik oldalon a NATO megismételte kötelezettségvállalását, hogy korlátozza katonai aktivitását a szövetség új tagállamainak területén, és kifejezte készségét a CFE-szerződés új, a szövetség bővítéséhez alkalmazkodó változatának ratifikálására. Az isztambuli csúcson kiadott nyilatkozatában ugyanakkor a NATO több szempontból is bírálta Oroszországot: egyrészt, hogy Moszkva nem tartotta magát korábban vállalt ütemtervéhez a Moldovához tartozó Dnyeszter-melléki területekről történő csapatkivonás kapcsán, másrészt, hogy az orosz vezetés nem segítette elő az említett folyamat ellenőrzését, s végül harmadrészt, a szövetség felszólította Moszkvát arra is, hogy újítsa fel tárgyalásait Tbiliszivel a Grúziában állomásozó orosz csapatok kivonásáról. A NATO-orosz kapcsolatokról összességében elmondható, hogy azokra nézve Isztambul nem hozott drámai változásokat sem pozitív, sem negatív értelemben, s NRC isztambuli ülése is leginkább egy rutin, munkajellegű találkozó volt.

Ukrajna. A szövetség Leonyid Kucsma ukrán elnököt is meghívta az isztambuli csúcsra, jóllehet meghívását komoly vita előzte meg a szövetségben belül. Az ukrán elnök meghívása olyan politikai gesztus volt a NATO részéről, amellyel Ukrajnának a haderőreform terén, illetve a nemzetközi missziókban tett erőfeszítéseit ismerte el a szövetség. Míg a haderőreform kapcsán elsősorban a NATO-standardokhoz alkalmazkodó átalakítási terv megszületését, az utóbbi esetben elsősorban az országnak az iraki nemzetközi stabilizációs erőkhöz való részvételét honorálták a tagállamok. A NATO-Ukrajna Bizottság (NUC) ülésén a szövetség üdvözölte a nemzeti befogadó támogatást (HNS) szabályzó ukrán dokumentumok elfogadását, valamint azt, hogy a szövetségnek sikerült megállapodnia Kijevvel az ukrán stratégiai szállító-repülőgépek szövetségi használatának feltételeiről. Az isztambuli NATO-dokumentumokban a szövetség mindezek mellett is kifejezte aggodalmát a demokrácia, a jogállamiság, a szólás- és sajtószabadság ukrainai állapotaival kapcsolatban. A másik oldalon viszont a szövetség kijelentette, hogy a NUC következő – az ukrán elnökválasztást követő – decemberi, miniszteri szintű találkozásánál lehetőséget lát a NATO-ukrán kapcsolatok esetleges elmélyítésére, ám érzékeltette azt is, hogy ennek komoly politikai feltételei vannak. Ennek köszönhető, hogy a korábbi várakozásokkal ellentétben, az isztambuli nyilatkozatok nem szólnak Ukrajnának a szövetségi Tagsági Akciótervhez (MAP) való csatlakozási lehetőségéről, vagyis az ország Isztambulban nem került a potenciális tagjelöltek közé.

Euro-atlanti Partnerségi Tanács. Az isztambuli csúcstalálkozó a NATO szempontjából stratégiai fontosságú régióként jelölte meg Kaukázus térségét és Közép-Ázsiát. A szövetség a gyakorlatban is jelezte ezt: így döntés hozott egy a főtitkár személyes megbízottjaként tevékenykedő, a Kaukázus térségéért és Közép-Ázsiáért felelős poszt létrehozásáról, valamint két katonai összekötő kiküldetéséről az említett térségekbe (egyiküket a Dél-Kaukázusba, a másikat Közép-Ázsiába küldi a szövetség), akik feladata a szövetség támogatásának biztosítása a régió országainak haderőreformjaihoz. A tagállamok emellett üdvözölték Grúzia, Azerbajdzsán és Üzbegisztán csatlakozását a prágai csúcson létrehozott Egyéni Partnerségi Cselekvési Tervhez (IPAP). Az isztambuli csúcs ezt a kezdeményezést kiegészítette egy új eszközzel, amelynek a Védelmi Intézmények Építésének Partnerségi Cselekvési Terve (PAP-DIB) nevet adta a szövetség. Az új kezdeményezés alapvető feladata a NATO és a partnerek együttműködésének koordinálása a védelmi szféra demokratizálásának, a haderő feletti civil kontroll megteremtésének és a védelmi tervezés átalakításának terén.

Mediterrán párbeszéd. A NATO isztambuli csúcstalálkozója döntés hozott a szövetség mediterrán kapcsolatainak kibővítéséről is.⁵ Ennek érdekében hirdette meg a szövetség az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezést (Istanbul Cooperation Initiative – ICI) a mediterrán dialógusba bevont hét ország (Algéria, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Marokkó, Mauritánia, Tunézia) számára. A kétoldalú kapcsolatokat preferáló ICI-t a szövetség az említett országok haderőreformjához, interoperabilitásuk és civil-katonai kapcsolataik elmélyítéséhez, a terrorizmus

⁵ NATO elevates Mediterranean Dialogue to a genuine partnership, launches Istanbul Cooperation Initiative. Isztambul, 2004. június 29.

elleni harccal kapcsolatos információcsere és a tengerészeti együttműködés fokozásához, a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedésének megakadályozásához, illetve az illegális kereskedelemmel szembeni fellépéshez kívánja elsősorban eszközként felhasználni.

A fentiekén kívül, a NATO partnerségi politikájával kapcsolatban, az Isztambulban elfogadott számos dokumentum közül feltétlenül említésre méltó az a jelentés, amely az euro-atlanti partnerség helyzetét tekintette át, s amely a szövetség e téren követett politikájának négy kulcsfontosságú célját fogalmazta, illetve erősítette meg:

- párbeszéd és együttműködés a partnerekkel, különös tekintettel a terrorizmus elleni harcra és a biztonságot fenyegető egyéb veszélyekre;
- a szövetség támogatásának biztosítása a haderők és a védelmi intézmények demokratikus átalakítását, illetve a demokratikus értékek követését célul tűző partnerországok számára;
- az érdekelt partnerországok felkészítése a szövetség által vezetett műveletekben való részvétellel;
- a szövetségi tagságot célul tűző partnerországok támogatása.

Ami a *bővítés* kérdéskörét illeti, úgy tűnik, hogy NATO – amely isztambuli nyilatkozatában önmagát „Európa és Észak-Amerika közötti biztonságpolitikai fórumként” is definiálta – egyelőre „befagyasztotta” a mennyiségi növekedés politikáját (a szövetség a törökországi csúcson nem adott egyértelmű és konkrét politikai üzenetet a MAP-al rendelkező országoknak jövőbeli tagságukat illetően), s inkább az együttműködők körének kiszélesítésére koncentrált, földrajzi értelemben minden korábbinál távolabbra menve.

Az isztambuli csúcstalálkozó harmadik hangsúlyos kérdésköre a *terrorizmus elleni harc* volt.⁶ Miután a terrorizmus (elsősorban az iszlám radikalizmuson alapuló terrorizmus) a bipoláris világrend összeomlása után szerepében némileg elbizonytalanodott szövetségnek 2001. szeptember 11. után új ellenséget, a 2004. március 11-ei madridi támadások után pedig egyfajta hajtóerőt adott az éppen mélyponton lévő transzatlanti kapcsolatoknak, a terrorizmus ellen folytatott harc közös politikai-ideológiai tájékozódási pontot biztosít az afganisztáni és balkáni missziók, valamint a NATO katonai képességeinek fejlesztésére irányuló erőfeszítések számára. Az isztambuli zárónyilatkozat hangsúlyozza, hogy a NATO sokrétű és átfogó módon kíván fellépni a terrorizmus fenyegetésével szemben: politikai, diplomáciai, gazdasági és – amennyiben szükségessé válik – katonai eszközökkel. A 2002. november 21-22-ei prágai csúcs határozataira alapozva az állam- és kormányfők egy olyan intézkedéssorozatot fogadtak el, amely – a katonai képességek fejlesztésére vonatkozó döntésekkel és a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni intézkedésekkel együtt – megerősíti egyéni és együttes hozzájárulásukat a terrorizmus elleni harchoz. Az intézkedések között az egyik legfontosabb a tagállamok közötti információcsere javítása, elsősorban a szeptember 11. után átmeneti jelleggel létrehozott, 2003 vége óta állandó szervként működő Terrorfenyegetések Elleni Hírszerző Egység (Terrorist Threat Intelligence Unit) munkája és a NATO-főparancsnokság hírszerző struktúráinak felülvizsgálata útján. A szövetség célul tűzte ki azt is, hogy valamelyik tagja ellen elkövetett terrortámadás (vagy annak lehetősége) esetén minél gyorsabban tudjon segítséget nyújtani, például a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris támadás esetén bevethető zászlóalj (CBRN Defence Battalion) rendelkezésre bocsátásával. A NATO emellett segítséget nyújt bizonyos fontos események, pl. az athéni olimpiai játékok védelméhez is, a rendező ország kérelme alapján.

Az afganisztáni és balkáni missziók mellett igyekeznek felhasználni a 2001 októberében a Földközi-tenger keleti részének ellenőrzésére megindított, majd 2004 márciusában a Mediterrán térség egészére kiterjesztett Active Endeavour műveletet a terrorizmus elleni harcra, például összekötve azt bizonyos non-prolifációs kezdeményezésekkel, illetve felhasználva hozzá az EAPC/PfP-partnereknek, valamint a mediterrán dialógus országainak és más államoknak a segítségét. Az állam- és kormányfők a lakosság és a haderők terrortámadások elleni védelmére egy sor ún. high-tech képesség kialakítását tűzték célul; ezek lehetséges bevetési területei közé tartozik pl. a repülőgépek vállról indítható rakéták elleni védelme, a kikötők és hajók védelme, az „improvizált” robbanóeszközök (pl. a házi készítésű bombák minden fajtája) elleni védekezés vagy az aknák felkutatása. Bár az isztambuli csúcsot előkészítő brüsszeli külügyminiszteri értekezlet 2004. április 2-ai sajtóközleménye még a prioritások közé sorolta a polgári repülőgépek terrorakciókban való felhasználása elleni fellépés lehetőségeinek vizsgálatát, az isztambuli záródokumentum már nem utal erre a kérdésre. Mindezen intézkedések érdekében a szövetség igyekszik elmélyíteni együttműködését a Partnerség a békéért programban és a mediterrán dialógusban résztvevő országokkal a Prágában elfogadott, terrorizmus elleni partnerségi akcióterv végrehajtása révén, valamint Oroszországgal és különböző nemzetközi szervezetekkel (ENSZ, EBESZ stb.), különösen pedig az Európai Unióval.

Összességében elmondhatjuk, hogy az isztambuli csúcs nem jelentett mérföldkövet a NATO történetében, inkább úgy értékelhető, mint a hidegháború utáni adaptációs folyamat egy állomása, amely néhány aktuális területen az „apró lépések” fontos politikáját valósította meg.

⁶ Heads of State and Government strengthen NATO's anti-terrorism efforts. Isztambul, 2004. június 29.